

В останні роки, з урахуванням поширення інтерактивної складової сучасної дійсності, створення ефективного зворотного зв'язку з населенням – це запорука оперативності реагування співробітників міліції на злочини і на факти корупційних проявів з боку представників правоохоронних органів. Тому наявність різних Інтернет-ресурсів (сайтів), створюваних органами внутрішніх справ, є необхідною умовою як дотримання «відкритості» міліції, так і своєрідним гарантом захисту прав самих громадян від будь-яких форм порушення їх прав та законних інтересів.

Тільки застосування комплексу профілактичних заходів у боротьбі з корупцією в правоохоронних органах дасть позитивні результати. У цьому зв'язку вміле і цілеспрямоване поєднання загальносоціальних заходів та спеціально-кримінологічних заходів профілактики зможе припинити тенденцію поширення корупційних злочинів, скоєних співробітниками органів внутрішніх справ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багмет М. А. Противодействие коррупции в полиции (криминологическое исследование): автореф. дис. на соискание степени канд. юрид. наук: 12.00.08 / МГЮА. Москва, 2014. – 21 с.
2. Сошнева Е. В. Антикоррупционная деятельность в органах внутренних дел / Е. В. Сошнева, В. В. Сергеев, Д. А. Ясов. – Ставрополь, 2009. – 131 с.
3. Ломов А.М. Проблемы противодействия коррупции в органах внутренних дел / А.М. Ломов // Вестник Тюменского государственного университета. – 2010. – № 2. – С. 69–75.

Одержано 05.03.2015

УДК 343.9:343-353

Фіалка Михайло Ігорович –

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства Харківського національного університету внутрішніх справ, Харків, Україна

НЕЗАКОННА ВИДАЧА РЕЦЕПТА НА ПРАВО ПРИДБАННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ АБО ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН: КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЯК КОРУПЦІЙНОГО ЗЛОЧИНУ

Проблема корумпованості українського суспільства продовжує залишатись одним із негативних чинників, що характеризує його сучасний стан. При цьому можна наголошувати навіть на тому, що з кожним роком ця проблема все глибше проникає в усі сфери

життєдіяльності українського соціуму. Не обійшло це негативне явище і сферу охорони здоров'я населення. В чому полягає проблема? Справа в тому, що обмеження державою обігу певних предметів, які впливають на стан здоров'я населення, а саме – наркотичних засобів та психотропних речовин або прекурсорів, є одним з тих кроків, який повинен зберегти та захистити здоров'я населення.

Поряд з тим, постійно виникають ситуації, коли окрема категорія громадян намагається обійти своїми діями те коло обмежень, що встановлюється державою в сфері використання наркотичних засобів та психотропних речовин або прекурсорів. При цьому це обов'язково мова йде про ті суспільно-небезпечні діяння, які вже стали звичними для свідомості пересічного громадянина, а саме – виготовлення та збут наркотичних засобів та речовин, але і про такі, що, на думку суспільства, в деяких випадках не несуть великої суспільної небезпеки, а саме: незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин. Такі діяння за чинним кримінальним законодавством є кримінально каранними: відповідальність передбачена за ст. 319 «Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин» Кримінального кодексу України (далі – *КК України*).

Метою нашого дослідження є обґрунтування діяння, передбаченого ст. 319 КК України як корупційного, та надання кримінологічної характеристики даному злочину.

Усвідомлюючи зміст вище зазначених злочинних діянь і розуміючи передбачуваність обов'язкових ознак в складі злочину, ми маємо можливість наголосити на тому, що ст. 319 КК України передбачає відповідальність за корупційний злочин.

Стверджуючи даний факт, ми виходимо з наступного: під корупційними злочинами розуміються такі, що існують в межах суспільного явища - корупції. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р., визначаючи зміст поняття «корупції», наголошує на тому, що це використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди, чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [1]. Враховуючи зазначене вище, можна наголосити на тому, що всі злочини, які мають вищезазначені ознаки, є корупційними. Спираючись на дане твердження, проаналізуємо, чи можливо визначити злочин, відповідальність за який передбачена ст. 319 КК України, як корупційний. По-перше, суб'єкт даного складу злочину – спеціальний. Ним, як наголошує Ю. В. Баулін, є лікар, тобто

особа, яка має закінчену вищу освіту за спеціальністю медичної справи, відповідну кваліфікацію, а також працює у відповідному закладі охорони здоров'я [2, с. 883]. При цьому у випадку, коли рецепт незаконно видається головним лікарем чи завідувачем відділення лікувально-медичного закладу, таку особу треба ще визначати як службову особу. Іншими словами, злочини, відповідальність за які передбачена ст. 319 КК України, можуть вчинюватись службовими особами. Що стосується другої характерної ознаки, то кожен факт незаконної видачі рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин пов'язаний з отриманням неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди. При цьому в переважній більшості випадків факт одержання такої вигоди носить завуальований характер і не має ніякого розголосу. Факт прихованості пояснюється дуже просто – у вчиненні цих незаконних дій зацікавлені обидві сторони. Враховуючи викладене вище, треба наголосити на тому, що ст. 319 КК України передбачає відповідальність за корупційний злочин, а саме: за незаконну видачу рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин.

Звертаючись до кримінологічної характеристики даного злочину, ми зосередимо свою увагу на його кількісних та якісних показниках (абсолютному рівні, коефіцієнтах, місці в структурі злочинності, динаміці змін, географії поширення та рівні латентності).

Абсолютний рівень злочину. Абсолютний рівень кримінальних правопорушень, що поставлені на облік в 2013-2014 роках, був зафіксований відповідно в кількості 563560 та 529139 (*тут і далі використовується статистична інформація Генеральної прокуратури України* [3]). У той же час незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин (ст. 319 КК України) була зафіксована в статистичній звітності 2013 року – 10 випадків, а в 2014 році – 2 випадки.

Коефіцієнти злочинності. Коефіцієнт злочинної інтенсивності даної категорії злочинів в 2013 році склав 2,2 злочинів на 10 млн осіб населення України, а в 2014 році – 0,5 злочинів. Коефіцієнт злочинної активності в 2013 році – 0,5 злочинців на 10 млн осіб населення України, а в 2014 році – 0,3 злочинців.

Місце в структурі злочинності. Структурно дана категорія злочинів відноситься до злочинності у сфері обігу наркотиків або, як ще кажуть – наркозлочинності. Якщо проаналізувати розмір питомої ваги цієї категорії злочинів в загальній кількості зареєстрованої злочинності в цей період, то ми будемо спостерігати дуже цікаву картину. Так, наприклад, частка незаконної видачі рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин в загальній злочинності в Україні 2014 року приблизно склала 0,0004%. Зрозуміло, що мова йде про таку ситуацію, коли показник настільки мізерний, що навіть можна

говорити про його фактичну відсутність. Узагальнену інформацію масмо можливість спостерігати в Таблиці 1.

Таблиця 1

		2013 рік	2014 рік
ст. 319 КК України	Загальна кількість злочинів, поставлених на облік (шт.)	10	2
	Частка злочинів в загальній злочинності в Україні (%)	0,0018	0,0004
	Частка злочинів між злочинами у сфері обігу наркотиків (%)	0,03	0,007

Внаслідок цього виникає питання: даний стан речей є мізерним рівнем злочинності серед цієї категорії злочинів через об'єктивні фактори чи ми масмо справу з відповідним рівнем латентності злочинів.

Якщо ми масмо справу з першим варіантом розвитку подій, а саме – мізерний рівень даних злочинів, то можливо констатувати той факт, що даний стан цього виду злочинності не впливає на рівень злочинності взагалі і корупційних злочинів конкретно.

Але в цій ситуації ми схилиємось до тієї думки, що має місце відповідний *рівень латентності*. Наша точка зору базується на тому, що при незаконній видачі рецепта (ст. 319 КК України) злочинні відносини виникають, як правило, між двома сторонами, які мають при цьому особисту зацікавленість у реалізації злочинного наміру. В цьому і полягає ключовий момент, внаслідок якого ми відносимо ці злочини до категорії корупційних злочинів. До речі, про це ми наголошували раніше. Тому, спираючись на особисту зацікавленість, жодна зі сторін не бажає поширення інформації про вчинений злочин, що, в свою чергу, є тим фактором, який приховує злочин і створює його латентний статус. При цьому необхідно наголосити на тому, що має місце як природна латентність (інформація про вчинений злочин не відома правоохоронним органам), так і штучна латентність (інформація про злочини з тих чи інших причин правоохоронними органами приховується від статистичного обліку). Що стосується рівня латентності, то в цій ситуації він, як правило, має високий (інформація про злочин відома тільки особі злочинця) рівень та середній (інформація про злочин відома злочинцю та обмеженому колу осіб) рівень.

Динаміка змін злочину. Динаміка змін даної категорії злочинів за останні десятиліття демонструє доволі суттєвий та своєрідний характер. Діяння, відповідальність за які передбачена ст. 319 КК України, з 2004 року по 2014 рік продемонстрували темп зниження на 65%. Такі динамічні зміни пов'язані, на нашу думку, з відповідним рівнем латентності цих діянь і, в першу чергу, з природним її характером.

Географія поширення. Що стосується географії даних злочинів, то даному показникові також притаманна певна особливість: майже 90%

даної категорії злочинів ставляться на облік як такі, що були вчинені у містах та селищах міського типу, і лише 10% – в обласних центрах. На нашу думку, ця статистична інформація не зовсім відповідає реальній дійсності. І причиною цього є також прихований та корупційний характер цих злочинів.

Підбиваючи підсумок вищезазначеному, можна підкреслити наступне: незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин є корупційним злочином з дуже низьким абсолютним рівнем та мізерною часткою в структурі як загальної злочинності, так і безпосередньо в межах наркозлочинності. Даний стап речей пояснюється високим та середнім рівнем латентності даного виду злочину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> – Редакція від 01.01.2015.
2. Кримінальний кодекс України : Науково-практичний коментар / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін. ; За заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 1196 с.
3. Статистична інформація Генеральної прокуратури України : Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2013-2014 року [Електронний ресурс] / Генеральна прокуратура України. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=110381&libid=100820&c=edit&_c=fo. – Офіційний сайт Генеральної прокуратури України.

Одержано 04.03.2015

УДК 343.9:343.35

Цвіркун Наталія Юрївна –

кандидат юридичних наук, викладач кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства Харківського національного університету внутрішніх справ, Харків, Україна

МЕХАНІЗМ КОРУПЦІЙНИХ ВІДНОСИН

Питання про механізм корупційних відносин у розв'язанні проблем ефективної протидії корупції належить до категорії ключових. Визначення механізму таких відносин дозволяє більш глибоко і точно визначити соціальну і правову сутність корупції, її види, закономірності розвитку.